

พฤติกรรมการใช้สารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต

Information Literacy Behaviors of Rangsit University Students

มลิวลย์ ประดิษฐ์ธีระ

คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยรังสิต ถนนพหลโยธิน ตำบลหลักหก อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี 12000

E-mail: malivan@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาพฤติกรรมการใช้สารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการใช้สารสนเทศและการศึกษาค้นคว้า การใช้แหล่งสารสนเทศ วิธีประเมินสารสนเทศ และอุปสรรคปัญหาในการค้นคว้าสารสนเทศเพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียน และ เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปี 1-4 จาก 25 คณะ จำนวน 419 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาใช้โปรแกรมค้นหา เช่น Google, Bing, Yahoo, Ask.com เกือบทุกครั้งในการค้นคว้าสารสนเทศเพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียน เกือบทุกครั้งนักศึกษาจะขอให้อาจารย์ผู้สอนช่วยประเมินแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่เรียน การประเมินสารสนเทศที่ค้นหาได้จากห้องสมุดเกือบทุกครั้งคือแหล่งข้อมูลนั้นมีการอ้างอิงหรือไม่ หากเป็นแหล่งข้อมูลในเว็ลด์ไวด์เว็บ นักศึกษาพิจารณาความน่าเชื่อถือของผู้ให้ข้อมูลที่เว็บไซต์นั้นๆ ความยากในการค้นคว้าสารสนเทศเพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายจากชั้นเรียนคือ ยากที่จะรู้ว่าทำได้ดีหรือไม่ ส่วนการค้นคว้าเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน พบว่านักศึกษาค้นหาข่าว/เหตุการณ์ปัจจุบันมากที่สุด โดยค้นจากโปรแกรมค้นหา (เช่น Google) นักศึกษาประเมินสารสนเทศจากความทันสมัยของเว็บไซต์ และเกือบทุกครั้งให้เพื่อน/ครอบครัวช่วยประเมินแหล่งข้อมูล ความยากในการค้นคว้าสารสนเทศเพื่อแก้ปัญหาชีวิตประจำวันคือ การค้นหาสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศออนไลน์ของห้องสมุด

คำสำคัญ: การรู้สารสนเทศ พฤติกรรมการใช้สารสนเทศ นักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

The purpose of this study is to investigate the following issues: 1) how the undergraduate students of Rangsit University conduct research and find information and 2) how students find information and their preferred use of information sources for course work and in their daily life especially for problem-solving process. The samples were 419 bachelor degree students from 25 faculties. The questionnaire had been used as a data collecting tool. The results were found that the students more or less always use search engine such as Google, Bing, Yahoo, and Ask.com for their course-related research. The instructors were the people that the students often ask for

assistance for evaluating the information sources. The criteria for an evaluation of a source from the library is whether the author gives credit to the original author, whereas the students must consider the credibility of the sources from the World Wide Web. What students consider difficult about the course-related research was the quality of reports. While conducting everyday life research, the most frequent topic the students had searched was news and current events. The search engine tools such as Google, Bing, Yahoo, and Ask.com were used constantly for everyday life research. The students evaluated the information from the update of the website. Friends and family members were the people that students often ask for assistance with evaluating the sources to find information for solving the everyday life problems. What students consider difficult about the everyday life research was on searching for the information from library online database services.

Keywords: information literacy, information literacy behaviors, Rangsit University students

1. บทนำ

การรู้สารสนเทศ (Information Literacy-IL) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการระบุความต้องการสารสนเทศของตนเอง รู้จักใช้เครื่องมือและกระบวนการค้นหาเพื่อระบุแหล่งสารสนเทศ สามารถประเมิน วิเคราะห์ สังเคราะห์ และใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ (American Library Association, 1989) นอกจากนี้ มีการใช้ศัพท์อื่น ๆ ที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน เช่น ทักษะสารสนเทศ (Information skills) พลังสารสนเทศ (Information power) ความสามารถทางสารสนเทศ (Information competency) และความสามารถที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ (Information-Related Competencies-IRC) เป็นต้น

ดอยล์ (Doyle, 1992) ได้ระบุคุณสมบัติของผู้รู้สารสนเทศจากผลการวิจัยไว้ดังนี้ 1) รู้ว่าสารสนเทศที่ถูกต้องสมบูรณ์มีความสำคัญต่อการตัดสินใจที่ชาญฉลาด 2) รู้ความต้องการสารสนเทศของตนเอง 3) สามารถตั้งคำถามจากความต้องการสารสนเทศนั้นได้ 4) สามารถระบุแหล่งสารสนเทศที่จะเป็นประโยชน์ 5) พัฒนากลยุทธ์การค้นหาที่ประสบความสำเร็จ 6)

เข้าถึงแหล่งสารสนเทศ รวมทั้งจากคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีอื่น ๆ 7) ประเมินสารสนเทศ 8) จัดระบบสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ 9) บูรณาการสารสนเทศใหม่เข้ากับองค์ความรู้เดิม และ 10) ใช้สารสนเทศในการคิดเชิงวิเคราะห์วิจารณ์และการแก้ปัญหา

ความข้างต้นมีนัยเกี่ยวข้องกับความสามารถและทักษะอื่น ๆ ที่นับเป็นทักษะการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การรู้หนังสือ (Print literacy) ทักษะการใช้ห้องสมุด (Library skill) ทักษะทางคอมพิวเตอร์ (Computer literacy) ทักษะเครือข่ายสารสนเทศ (Network literacy) การรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) การรู้สื่อประเภทภาพ (Visual literacy) การรู้วัฒนธรรม (Cultural literacy) ทักษะในการคิดเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical thinking skill) และทักษะการแก้ปัญหา (Problem-solving skill) เป็นต้น

การรู้สารสนเทศ มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่อง การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเชื่อว่าการศึกษามีไม่มีจุดสิ้นสุด การเรียนรู้ตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลได้มีโอกาสและประสบการณ์การเรียนรู้ทุกช่วงของชีวิตในหลายรูปแบบ เช่น การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอก

โรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียน สถานที่ทำงาน ชุมชน หรือสังคม การเรียนรู้ตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลมีโอกาสดำเนินงานในทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม แต่การเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่สามารถเกิดขึ้นได้ถ้าปราศจากการรู้สารสนเทศ การรู้สารสนเทศจึงเป็นรากฐานสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในปัจจุบัน องค์การสากล เช่น ยูเนสโก ได้เน้นบทบาทสำคัญของการรู้สารสนเทศควบคู่ไปกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ การศึกษา การให้บริการทางสุขภาพและการส่งเสริมคุณภาพชีวิต การพัฒนาธุรกิจและเศรษฐกิจโดยเน้นทรัพยากรมนุษย์ และการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองและการปกครอง (Horton, 2008)

นอกจากนี้ การรู้สารสนเทศยังเกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องสังคมสารสนเทศ ซึ่งหมายถึงสังคมที่มีสารสนเทศเป็นแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แนวคิดเรื่องการสร้างสังคม สารสนเทศและสังคมความรู้เป็นผลจากความก้าว หน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่แพร่กระจายไปทั่วโลก เทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นความเป็นอยู่ การศึกษา การทำงาน การใช้เวลาว่าง การรู้สารสนเทศถือเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างปกติสุขของประชาชน และเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมโลกให้ดำรงอยู่และพัฒนาไปได้ด้วยดี

การสอนการรู้สารสนเทศเป็นเรื่องสำคัญที่บรรณารักษ์ นักสารสนเทศ และนักการศึกษาให้ความสนใจมาก รายงานการศึกษาวิจัยหลายเรื่องทั้งในสหรัฐอเมริกาและยุโรปชี้ให้เห็นว่า แม้การรู้สารสนเทศจะเป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับการส่งเสริมในระบบการศึกษา แต่นักเรียน นักศึกษาจำนวนมากยังขาดทักษะการรู้สารสนเทศ (Wired Campus, 2006) ผู้มีส่วน

เกี่ยวข้องทั้งหลายจึงได้พยายามแสวงหาแนวทางที่ปลูกฝังทักษะการรู้สารสนเทศให้มีประสิทธิภาพที่สุด

ในประเทศไทย ได้มีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการรู้สารสนเทศของผู้เรียนอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา เช่น ดวงกมล อุณหจิตติ (2546) ปภาดา เจียวก๊ก (2547) มุจลินทร์ ผลกล้า (2550) สุพิศ บายคายคม (2550) อารีย์ เพชรทวน (2552) สุวัฒน์ พระนิมิตร (2552) ชูชีพ มามาก (2553) เป็นต้น พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีตัวแปรสำคัญในการวิจัยคือ เพศ กลุ่มสาขาวิชา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งในระดับปริญญาตรี และจากผลการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนที่สำเร็จการศึกษา จังหวัดที่สำเร็จการศึกษา และประสบการณ์ในการเรียนวิชาการใช้ห้องสมุด ประเด็นเนื้อหาที่ศึกษาจะเป็นระดับทักษะหรือความสามารถในการกำหนดขอบเขตสารสนเทศ การเข้าถึงสารสนเทศ การประเมินสารสนเทศ และด้านการใช้สารสนเทศ พบว่า นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีทักษะการรู้สารสนเทศอยู่ในระดับกลาง

นอกจากนี้ หล่อชิตะ นิยมเดชา (2549) ได้ศึกษาระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต พบว่า การรู้สารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การประเมินผล การนิยามภาระงาน การกำหนดกลยุทธ์ในการแสวงหาสารสนเทศ การกำหนดแหล่งสารสนเทศ และการเข้าถึงสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการสังเคราะห์สารสนเทศและการใช้สารสนเทศอยู่ในระดับต่ำลงมาตามลำดับ

งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมกรู้สารสนเทศของนักศึกษาในต่างประเทศที่สำคัญ โดยเฉพาะงานวิจัยของโครงการการรู้สารสนเทศ (Project information literacy-PIL) ของโรงเรียนสารสนเทศ มหาวิทยาลัยวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา โดยเริ่มต้น ใน ค.ศ. 2008 และ

ศึกษาอย่างต่อเนื่องในปี ค.ศ. 2009 จนถึงปี ค.ศ.2010 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยในการแสวงหาสารสนเทศและค้นคว้าเพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายในรายวิชาต่าง ๆ และเพื่อใช้สารสนเทศแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน โครงการดังกล่าวมุ่งหาคำตอบจากการวิจัยใน 3 ประเด็น คือ 1) นักศึกษานำสมรรถนะด้านการรู้สารสนเทศไปปฏิบัติในสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ยุคดิจิทัลอย่างไร 2) ในสภาพแวดล้อมที่มีแหล่งสารสนเทศออนไลน์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมากมายอย่างรวดเร็ว นักศึกษาระบุความต้องการสารสนเทศ ระบุแหล่งประเมิน คัดเลือก และใช้สารสนเทศอย่างไร และ 3) จะสอนทักษะการรู้สารสนเทศและการคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่นักศึกษาอย่างไรให้ได้ประสิทธิผล (Project information literacy, 2011)

ใน ค.ศ. 2009 โครงการการรู้สารสนเทศ (PIL) โดย เฮด และไอเซ็นเบิร์ก เป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบโครงการ (Head & Eisenberg, 2009) ได้ทำวิจัยเพื่อศึกษาเกี่ยวกับการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยในยุคดิจิทัลใช้แบบสอบถาม ทางออนไลน์ เป็นเครื่องมือ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 จำนวน 2,318 คน โดยสุ่มตัวอย่างจากประชากร นักศึกษาจำนวน 27,666 คน จากวิทยาลัยชุมชน 6 แห่ง และมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา

ใน ค.ศ. 2010 โครงการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยของซิดนีย์ ได้ดำเนินการวิจัยต่อเนื่องจากโครงการดังกล่าวข้างต้น เพื่อสำรวจเกี่ยวกับการประเมินและใช้สารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยในยุคดิจิทัล จากมหาวิทยาลัย 25 แห่ง ทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยชิ้นนี้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 จำนวน 8,353 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยดังกล่าว

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม เฮด และ ไอเซ็นเบิร์ก (Head & Eisenberg, 2010) ได้รายงานผลการวิจัยที่สำคัญดังนี้

1) นักศึกษาประเมินสารสนเทศ ที่ค้นหาได้จากเว็บและจากห้องสมุด โดยมีเกณฑ์ในการประเมิน คือ ความทันสมัยของสารสนเทศ

2) การประเมินสารสนเทศส่วนใหญ่เป็นกระบวนการความร่วมมือ ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนสองในสามปรึกษาเพื่อน และ/หรือสมาชิกในครอบครัว เมื่อต้องการความช่วยเหลือและคำแนะนำในการประเมินและคัดเลือกสารสนเทศเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน เกือบครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถามขอความช่วยเหลือจากอาจารย์ผู้สอนเมื่อต้องการประเมินสารสนเทศเพื่อใช้ในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 11 ขอความช่วยเหลือจากบรรณารักษ์

3) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทำงานที่ได้รับมอบหมายชิ้นหนึ่งให้เสร็จก่อน แล้วจึงเริ่มทำอีกชิ้นหนึ่ง โดยดำเนินการค้นคว้าไปตามกระบวนการ เช่น การกำหนดปัญหา/หัวข้อ เพิ่มมุมมองของตนเองในงานค้นคว้า และวางโครงร่างในการทำงาน

4) แม้ว่านักศึกษามหาวิทยาลัยจะได้อธิบายว่าเป็นผู้ชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์และมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีใหม่ กลับปรากฏว่ามีนักศึกษาจำนวนน้อยที่ใช้เว็บ 2.0 เพื่อร่วมมือกันทำงานที่ได้รับมอบหมาย และ/หรือจัดการงานที่ศึกษาค้นคว้า

5) ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนสามในสี่ ระบุว่าขั้นตอนที่ยากที่สุดของกระบวนการค้นคว้าในรายวิชาต่างๆ คือ การเริ่มต้นทำงานที่ได้รับมอบหมาย สำหรับขั้นตอนอื่นๆ ที่นักศึกษาพบว่ายาก ได้แก่ การกำหนดหัวข้อ การตีกรอบหัวข้องานให้แคบลง และการเลือกข้อมูลที่จะนำมาใช้ได้จากผลการสืบค้นที่ไม่ตรงกับหัวข้อ การสัมภาษณ์เพิ่มเติมชี้ให้เห็นว่า ในยุคดิจิทัล

ซึ่งมีสารสนเทศจำนวนมากมหาศาลนักศึกษาพบว่าการค้นหาสารสนเทศได้จำนวนมากกลับเป็นปัญหา

6) ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าการศึกษาสารสนเทศเพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันมีปัญหาน้อยกว่าการค้นหาเพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายในรายวิชาต่างๆ มาก อย่างไรก็ตาม นักศึกษาจำนวนมากว่าหนึ่งในสาม (ร้อยละ 41) มีความเห็นว่าการเลือกสารสนเทศที่ค้นหาได้เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งที่ยาก

7) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดในการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายได้แก่ การสอบผ่านวิชานั้นๆ การทำรายงานเสร็จ การได้คะแนนดี

สืบเนื่องจากความสำคัญและผลการวิจัยที่ผ่านมาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผู้วิจัย จึงเห็นว่า ควรได้มีการศึกษาพฤติกรรมความรู้สารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต โดยศึกษาว่าในการทำงานที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียน และเพื่อการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวันนั้น นักศึกษามีแนวทาง วิธีการ และรูปแบบของการศึกษาค้นคว้าอย่างไร ใช้แหล่งสารสนเทศใดบ้าง มีวิธีประเมินสารสนเทศอย่างไร และประสบอุปสรรคปัญหาใดในกระบวนการศึกษาค้นคว้า

2. วัตถุประสงค์

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมความรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรังสิต ดังนี้

1. แนวทาง วิธีการ และรูปแบบของการศึกษาค้นคว้า การใช้แหล่งสารสนเทศ วิธีประเมินสารสนเทศ และอุปสรรคปัญหาในกระบวนการศึกษาค้นคว้า ในการทำงานที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียน

2. แนวทาง วิธีการ และรูปแบบของการศึกษาค้นคว้า การใช้แหล่งสารสนเทศ วิธีประเมินสารสนเทศ

และอุปสรรคปัญหาในกระบวนการศึกษาค้นคว้า เพื่อการแก้ปัญหาดังกล่าว ในชีวิตประจำวัน

3. วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1-4 ของมหาวิทยาลัยรังสิต ปีการศึกษา 2554 จำนวน 22,635 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 419 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) โดยแบ่งชั้นตามคณะวิชา 25 คณะและแต่ละชั้นปี ใช้การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซ์และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ แบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงเป็นภาษาไทยจาก PIL Survey Instrument ของโครงการการรู้สารสนเทศ (Project Information Literacy) ของมหาวิทยาลัยฮอวาร์ด แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ชั้นปีที่ศึกษา คณะวิชา ผลการเรียน เป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับวิธีการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมาย ในรายวิชาต่างๆ เป็นแบบเลือกตอบ แบบมาตราประมาณค่า 7 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสบการณ์การค้นคว้าในชีวิตประจำวัน เป็นแบบเลือกตอบ แบบมาตราประมาณค่า 7 ระดับ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามระหว่างวันที่ 1-31 สิงหาคม 2554

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาป้อนลงในโปรแกรมประมวลผลทางสถิติจนครบทุกฉบับ และวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean)

4. ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

4.1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตจำนวน 419 คน เป็นเพศหญิงร้อยละ 65.90 (276 คน) เพศชายร้อยละ 34.10 (143 คน) เมื่อจำแนกตามชั้นปี เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.46 (136 คน) รองลงมาได้แก่ ชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 26.01 (109 คน) ชั้นปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 22.20 (93 คน) ตามลำดับ และที่ตอบน้อยที่สุดได้แก่ชั้นปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 19.33 (81 คน)

เมื่อจำแนกผู้ตอบตามกลุ่มคณะวิชา 5 กลุ่มคณะ พบว่า เป็นนักศึกษากลุ่มคณะวิชาเศรษฐศาสตร์-ธุรกิจ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 25.06 (105 คน) รองลงมาได้แก่กลุ่มคณะวิชามนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ ร้อยละ 24.58 (103 คน) กลุ่มคณะวิชาวิทยาศาสตร์-สุขภาพ ร้อยละ 21.24 (89 คน) และกลุ่มคณะวิชาวิศวกรรมศาสตร์-เทคโนโลยี ร้อยละ 13.84 (58 คน) ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามผลการเรียนเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีผลการเรียนเฉลี่ย 3.01-3.50 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.40

(123 คน) รองลงมา 2.51-3.00 ร้อยละ 27.70 (116 คน) และ 3.51-4.00 ร้อยละ 21.20 (89 คน) ตามลำดับ

4.2 พฤติกรรมการค้นคว้าเพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายในรายวิชาต่างๆ

4.2.1 ประเภทงานที่นักศึกษาได้รับมอบหมายในรายวิชาต่างๆ

ผลการวิจัยพบว่า ประเภทของงานที่ได้รับมอบหมายในรายวิชาที่มีการตอบเรียงตามลำดับมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ การนำเสนอผลงานในชั้นเรียน ประกอบรายงาน คิดเป็นร้อยละ 18.10 (273 คน) การนำเสนอผลงานด้วยวาจา ร้อยละ 13.10 (199 คน) และรายงานแสดงความคิดเห็นประเด็นต่างๆ ร้อยละ 13.00 (197 คน) ตามลำดับ งานที่ได้รับมอบหมายจำนวนน้อยที่สุดคือ รายงานวิเคราะห์เหตุการณ์เชิงประวัติศาสตร์ และรายงานเชิงตีความเท่ากัน ร้อยละ 5.90 (90 คน)

นักศึกษา ร้อยละ 2.10 (31 คน) ยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำรายงานที่ต้องศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับรายวิชาที่เรียน

4.2.2 ความถี่ในการใช้ทรัพยากรในการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำงานที่อาจารย์มอบหมาย

ทรัพยากรที่นักศึกษาใช้ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำงานที่อาจารย์มอบหมายเกือบทุกครั้งคือ โปรแกรมค้นหา (เช่น Google, Bing, Yahoo, Ask.com) คิดเป็นร้อยละ 56 (228 คน) และที่ใช้บ่อยคือ เพื่อนที่เรียนด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 39.70 (161 คน)

ทรัพยากรที่นักศึกษานำมาใช้บ้างครั้งคือ ข้อมูลที่รวบรวมไว้เอง (สะสมหรือซื้อไว้) ร้อยละ 43.10 (175 คน)

นักศึกษาไม่ค่อยใช้ และไม่เคยใช้บรรณารักษ์ คิดเป็นร้อยละ 26.50 (107 คน) และ ร้อยละ 19.10 (77 คน) ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่า ร้อยละ 2 (16 คน) ของนักศึกษาไม่เคยใช้ บล็อก (Blog)

4.2.3 การขอให้บุคคลอื่นช่วยประเมินแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวกับวิชาที่เรียน

บุคคลที่นักศึกษาขอให้ช่วยประเมินแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่เรียนเกือบทุกครั้ง และบ่อยครั้งคือ อาจารย์ผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 19.30 (78 คน) และร้อยละ 35.90 (145 คน) ตามลำดับ

บุคคลอื่นที่ช่วยประเมินแหล่งข้อมูลเป็นบางครั้งคือเพื่อนที่เรียนด้วยกันร้อยละ 37.50 (152 คน)

นักศึกษาไม่ค่อยใช้ ไม่เคยใช้ รวมทั้งไม่เคยพบมาก่อนว่าจะต้องใช้ คือขอให้ บรรณารักษ์ช่วย คิดเป็นร้อยละ 25.20 (102 คน) ร้อยละ 19.30 (78 คน) และร้อยละ 3.0 (12 คน) ตามลำดับ

นักศึกษาร้อยละ 2.20 (9 คน) ไม่ทราบว่าสามารถให้ผู้ประกอบอาชีพที่ต้องมีใบอนุญาต (เช่น แพทย์ ทนายความ นักบำบัด) ช่วยประเมินแหล่งข้อมูลได้

4.2.4 การประเมินสารสนเทศที่ค้นหาได้เมื่อพบแหล่งข้อมูลจากห้องสมุด

เรื่องที่นักศึกษามีการคำนึงถึงในการประเมินสารสนเทศที่ค้นหาได้เมื่อพบแหล่งข้อมูลจากห้องสมุดเกือบทุกครั้ง คือ แหล่งข้อมูลนั้นมีบรรณานุกรมหรือรายการอ้างอิงหรือไม่ คิดเป็นร้อยละ 22.90 (93 คน) และ บ่อยครั้ง คือ เนื้อหาหลากหลายมุมมองหรือไม่ (ไม่ลำเอียง) ร้อยละ 37.60 (151 คน)

นักศึกษาร้อยละ 44.40 (179 คน) ตอบว่าคำนึงถึงบางครั้ง เมื่อเคยใช้แหล่งข้อมูลนี้มาก่อน

เรื่องที่นักศึกษาไม่ค่อยใช้ ไม่เคยใช้ และไม่ทราบ คือ บรรณารักษ์แนะนำการใช้แหล่งข้อมูลนี้หรือไม่ คิดเป็นร้อยละ 20.50 (83 คน) ร้อยละ 8.40 (34 คน) และ ร้อยละ 4.70 (19 คน) ตามลำดับ

นักศึกษาร้อยละ 2.50 (10 คน) ตอบว่า ไม่เคยทราบมาก่อนว่า แหล่งข้อมูลห้องสมุดมีความทันสมัยมากน้อยเพียงใด

4.2.5 การประเมินแหล่งข้อมูลในเว็ลด์ ไซด์เว็บ

เรื่องที่นักศึกษาคำนึงถึงในการประเมินแหล่งข้อมูลในเว็ลด์ ไซด์เว็บที่ใช้ค้นคว้างานที่ได้รับมอบหมาย โดยสิ่งที่คำนึงถึง เกือบทุกครั้ง คือ ผู้ให้ข้อมูลที่เว็บไซด์นั้นน่าเชื่อถือเพียงใด คิดเป็นร้อยละ 27.40 (111 คน)

เรื่องที่นักศึกษาคำนึงถึงในการประเมินแหล่งข้อมูลในเว็ลด์ ไซด์เว็บที่คำนึงถึงบ่อยครั้ง คือ เว็บไซด์นั้นทันสมัยมากน้อยเพียงใด คิดเป็นร้อยละ 44.30 (180 คน)

เรื่องที่นักศึกษาคำนึงถึงในการประเมินแหล่งข้อมูลในเว็ลด์ ไซด์เว็บที่คำนึงถึงบางครั้ง คือ เคยได้ยินถึงเว็บไซด์นี้มาก่อน คิดเป็นร้อยละ 43.30 (175 คน)

เรื่องที่นักศึกษาคำนึงถึงในการประเมินแหล่งข้อมูลในเว็ลด์ ไซด์เว็บที่นักศึกษาไม่ค่อยใช้ ไม่เคยใช้ และไม่เคยพบสถานการณ์เช่นนี้มาก่อน คือ บรรณารักษ์แนะนำการใช้เว็บไซด์หรือไม่ คิดเป็นร้อยละ 19.20 (77 คน) ร้อยละ 9 (36 คน) และร้อยละ 2.50 (10 คน) ตามลำดับ

เรื่องที่นักศึกษาคำนึงถึงในการประเมินแหล่งข้อมูลในเว็ลด์ ไซด์เว็บที่นักศึกษาไม่ทราบ คือ การออกแบบของเว็บไซด์นี้บอกว่าคุณต้องตามกฎหมายหรือไม่ คิดเป็นร้อยละ 4.70 (18 คน)

4.2.6 ความยากในกระบวนการค้นคว้าในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย

ความยากในกระบวนการค้นคว้าทั้งหมด นับตั้งแต่อาจารย์มอบงานให้จนกระทั่งส่งรายงานที่นักศึกษาเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ ยากที่จะรู้ว่าทำงานชิ้นนี้ได้ดีหรือไม่ คิดเป็นร้อยละ 18.20 (74 คน)

นักศึกษาเห็นด้วย ว่าความยากอยู่ที่การเริ่มต้นทำงานที่ได้รับมอบหมาย คิดเป็นร้อยละ 46.40 (187 คน) และรู้สึกเฉยๆ ที่ต้องรู้ว่าเมื่อไรจึงควรอ้างอิงแหล่งข้อมูล ร้อยละ 41.60 (168 คน)

นักศึกษาไม่ค่อยเห็นด้วย ไม่ค่อยเห็นด้วยอย่างยิ่งและไม่ทราบ กับความยากที่จะหาข้อมูลที่ได้จากเว็ลด์ไวด์เว็บ (เช่น Google, Wikipedia, เว็บไซต์หน่วยงานราชการ) คิดเป็นร้อยละ 15.10 (61 คน) ร้อยละ 8.20 (33 คน) และ ร้อยละ 3.70 (15 คน) ตามลำดับ

นักศึกษาร้อยละ 2 (8 คน) ตอบว่า ไม่เคยพบสถานการณ์ที่ต้องค้นหาบทความในฐานข้อมูลวิจัยในเว็บไซด์ห้องสมุด (เช่น EBSCO, JSTORE, ProQuest) มาก่อน

4.3 พฤติกรรมการค้นคว้าในชีวิตประจำวัน

4.3.1 หัวข้อที่ใช้ค้นคว้าในชีวิตประจำวัน

หัวข้อที่นักศึกษานำมาใช้ค้นคว้าในชีวิตประจำวัน โดยรวม เรียงตามจำนวนมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข่าว/เหตุการณ์ปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 13.80 (297 คน) รองลงมาได้แก่ เรื่องที่เกี่ยวกับงานที่ต้องทำ คิดเป็นร้อยละ 12.20 (263 คน) และข้อมูลการเดินทาง (เช่น การวางแผนการเดินทาง) คิดเป็นร้อยละ 11.40 (246 คน) ตามลำดับ

หัวข้อที่นักศึกษานำมาใช้ค้นคว้าในชีวิตประจำวัน โดยรวม จำนวนน้อยที่สุด คือ แสวงหาผู้เชี่ยวชาญ (เช่น แพทย์) คิดเป็นร้อยละ 4.20 (91 คน) และหัวข้ออื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 0.90 (20 คน)

4.3.2 การใช้ทรัพยากรในการค้นหาข้อมูลในชีวิตประจำวัน

ทรัพยากรในการค้นหาข้อมูลในชีวิตประจำวันที่นักศึกษานำมาใช้ เกือบทุกครั้ง คือ โปรแกรมค้นหา (เช่น Google, Bing, Yahoo และ Ask.com) คิดเป็นร้อยละ 51.80 (207 คน) และบ่อยครั้ง คือ เพื่อนที่เรียนด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 44.80 (180 คน)

ทรัพยากรที่นักศึกษานำมาใช้บางครั้ง คือ ข้อมูลที่รวบรวมไว้เอง (สะสมหรือซื้อไว้) คิดเป็นร้อยละ 38.30 (154 คน)

นักศึกษาร้อยละ 27.90 (112 คน) และร้อยละ 14.40 (58 คน) ไม่ค่อยใช้ และ ไม่เคยใช้ บรรณารักษ์ ในขณะที่นักศึกษาร้อยละ 3.30 (13 คน) ไม่ทราบ หรือ รู้จักบดบัง

นอกจากนี้ นักศึกษาร้อยละ 2.30 (9 คน) ไม่เคยใช้ฐานข้อมูลผ่านเว็บไซด์ของห้องสมุด (เช่น EBSCO, JSTOR, ProQuest)

4.3.3 การประเมินแหล่งข้อมูลจากเว็ลด์ไวด์เว็บเพื่อการค้นหาข้อมูลในชีวิตประจำวัน

นักศึกษามีการประเมินแหล่งข้อมูลจากเว็ลด์ไวด์เว็บเพื่อการค้นหาข้อมูลในชีวิตประจำวัน เกือบทุกครั้ง คือ ความทันสมัยของเว็บไซด์ คิดเป็นร้อยละ 20.40 (82 คน) และตอบว่า บ่อยครั้ง คือ ความทันสมัยของเว็บไซด์ คิดเป็นร้อยละ 48.30 (194 คน)

นักศึกษาคือ บางครั้ง คือ เคยได้ยินถึงเว็บไซด์นี้มาก่อน คิดเป็นร้อยละ 38.20 (154 คน)

สิ่งที่นักศึกษามีการประเมินแหล่งข้อมูลจากเว็ลด์ไวด์เว็บเพื่อการค้นหาข้อมูลในชีวิตประจำวัน ที่ไม่ค่อยคำนึงถึง ไม่เคยคำนึงถึง และไม่เคยพบสถานการณ์ เช่นนี้มาก่อน คือ บรรณารักษ์แนะนำการใช้เว็บไซด์ คิดเป็นร้อยละ 18.90 (76 คน) ร้อยละ 6.50 (26 คน) และ ร้อยละ 1.70 (7 คน) ตามลำดับ

นักศึกษาร้อยละ 2.20 (9 คน) ตอบว่า ไม่ทราบว่ากรอบแบบของเว็บไซด์ถูกต้องตามกฎหมายเป็นการประเมินแหล่งข้อมูลจากเว็ลด์ไวด์เว็บ

4.3.4 การขอให้บุคคลช่วยประเมินแหล่งข้อมูลสำหรับชีวิตประจำวัน

นักศึกษามีการขอให้บุคคลอื่นช่วยประเมินแหล่งข้อมูลสำหรับชีวิตประจำวัน เกือบทุกครั้งคือ เพื่อน/ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 19.40 (78 คน) และที่ให้ช่วยบ่อย คือ เพื่อนที่เรียนด้วยกัน ร้อยละ 36.46 (140 คน)

การขอให้บุคคลอื่นช่วยประเมินแหล่งข้อมูลต่างๆในบางครั้ง ร้อยละ 29.43 (113 คน) คือ เพื่อนที่เรียนด้วยกัน และเพื่อน/ครอบครัว

นักศึกษาตอบว่า ไม่ค่อยใช้ และไม่เคยใช้ บรรณารักษ์ คิดเป็นร้อยละ 22.66 (87 คน) และร้อยละ 29.69 (114 คน) ตามลำดับ

นักศึกษาร้อยละ 5.47 (21 คน) และ ร้อยละ 3.13 (12 คน) ตอบว่า ไม่ทราบ และ ไม่เคยใช้ผู้ประกอบอาชีพที่ต้องมีใบอนุญาต (เช่น แพทย์ ทนายความ นักบำบัด)

4.3.5 ความยากในกระบวนการค้นคว้าเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน

ความยากในกระบวนการค้นคว้าเกี่ยวกับชีวิตประจำวันที่นักศึกษาเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ ยากที่การค้นหาค้นหาบทความในฐานข้อมูลวิจัยในเว็บไซด์ห้องสมุด (เช่น ScienceDirect, JSTOR, Scopus) คิดเป็นร้อยละ 23.18 (89 คน)

ความยากที่นักศึกษาเห็นด้วย คือ ยากที่การหาข้อมูลที่ทันสมัย (เช่น ที่เป็นออนไลน์ และสิ่งพิมพ์) ร้อยละ 42.45 (165 คน) และรู้สัญลักษณ์ คือ ยากที่การอ่านเอกสารที่ค้นหามาได้ ร้อยละ 37.50 (144 คน)

ความยากในกระบวนการค้นคว้าที่นักศึกษาไม่ค่อยเห็นด้วย คือ ยากที่การระบุสิ่งที่ต้องการค้นคว้า ร้อยละ 20.31 (78 คน) และที่นักศึกษาไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ ยากที่การตัดสินใจการค้นคว้าว่าเสร็จสิ้นหรือยัง ร้อยละ 10.42 (40คน)

ความยากในกระบวนการค้นคว้าที่นักศึกษาไม่ทราบ และ ไม่เคยพบสถานการณ์เช่นนี้มาก่อนคือ ยากที่การค้นหาค้นหาบทความในฐานข้อมูลวิจัยในเว็บไซด์ห้องสมุด (เช่น ScienceDirect, JSTOR, Scopus) ร้อยละ 3.13 (12 คน) และร้อยละ 3.65 (14 คน) ตามลำดับ

5. การอภิปรายผล

ผลการศึกษาพฤติกรรมการรู้สารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต พบว่า มีประเด็นสำคัญในการอภิปราย ดังต่อไปนี้

1) ประเภทงานที่นักศึกษาได้รับมอบหมายในรายวิชาต่างๆ ในชั้นเรียน มากที่สุด คือ การนำเสนอผลงานในชั้นเรียนประกอบรายงาน การนำเสนอผลงานด้วยวาจา และรายงานแสดงความคิดเห็น

ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า อาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนที่เน้นให้นักศึกษาสามารถแสดงออกซึ่งความเข้าใจและสามารถชี้แจงแสดงความคิดเห็นและเหตุผลได้ ซึ่งนักศึกษาต้องมีความรู้ในเรื่องที่ศึกษาเป็นอย่างดี และต้องใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์ จึงได้ผลงานที่ดี

2) หัวข้อที่นักศึกษาค้นคว้าในชีวิตประจำวันจำนวนมากที่สุด ได้แก่ ข่าว/เหตุการณ์ปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีความสนใจติดตามข่าวและเหตุการณ์ในปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของทุกคน เพราะการติดตามข่าวสารจะช่วยให้รู้เท่าทันสิ่งที่เกิดขึ้น ตลอดจนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ได้ ปัจจุบันข่าวและเหตุการณ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศมีประเด็นที่น่าสนใจและน่าติดตาม ด้วยการนำเสนอข่าวของสื่อต่างๆ ที่ทันเหตุการณ์และเป็นปัจจุบัน และมียช่องทางนำเสนอที่หลากหลาย

ส่วนประเด็นรองลงมาได้แก่ เรื่องที่เกี่ยวกับงานที่ต้องทำ และข้อมูลการเดินทางนั้น ซึ่งในเรื่องนี้อาจอธิบายได้ว่า นักศึกษาของมหาวิทยาลัยรังสิตส่วนใหญ่มาจากครอบครัวระดับกลาง มักมีอาชีพเสริมหรือการทำงานพิเศษนอกเวลาเรียนเพื่อมีทุนสนับสนุนการเรียน จึงมีความเป็นไปได้ที่สนใจข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องงาน เช่นเดียวกับข้อมูลการเดินทาง ที่สะท้อนสภาพความเป็นจริงว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดอื่น การมาเรียนต้องอาศัยหอพักและบ้านเช่า

และเมื่อมีเวลาหยุดพัก ก็จะเดินทางกลับภูมิลำเนา ข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทางจึงเป็นหนึ่งในหัวข้อที่อยู่ในความสนใจ

3) ทรัพยากรที่นักศึกษาใช้ค้นคว้าในการทำงานที่ได้รับมอบหมายและใช้ในชีวิตประจำวันจำนวนมากที่สุด คือ โปรแกรมค้นหา เช่น Google, Yahoo หรือ Ask.com ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการค้นคว้าข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ในโลกปัจจุบันที่ทราบกันดีว่ามีจำนวนมากมาขุมหาศาลในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้เนื่องจากโปรแกรมค้นหาเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวนักศึกษามากที่สุด นักศึกษามีความคุ้นเคย และมีทักษะในการค้นหาข้อมูลด้วยโปรแกรมค้นหายานอินเทอร์เน็ต มากกว่าการใช้เครื่องมือค้นหาข้อมูลในห้องสมุด (OPAC) เพราะใช้ง่ายกว่า สะดวกและรวดเร็วกว่า อีกทั้งยังได้ข้อมูล สารสนเทศ ความรู้หลากหลายรูปแบบ ทุกเรื่อง หลากหลายสื่อ (Multimedia) และได้สารสนเทศในลักษณะฉบับเต็ม (Full text) พร้อมทั้งจะคัดลอกและนำไปใช้ได้ทันที

ข้อที่น่าสังเกตและเป็นประเด็นที่จะนำมาอภิปราย คือ เมื่อนักศึกษาต้องค้นคว้างานที่ได้รับมอบหมาย ทรัพยากรหนึ่งที่นักศึกษาไม่ค่อยใช้และไม่เคยใช้เลยเมื่อเปรียบเทียบกับทรัพยากรอื่น คือ บรรณารักษ์ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ปัจจุบันนักศึกษาค้นหาข้อมูลได้เองจากโปรแกรมค้นหาดังกล่าว และระบบการสืบค้นข้อมูลของห้องสมุดมีประสิทธิภาพ หรือเนื่องจากนักศึกษาไม่ทราบว่าบรรณารักษ์อยู่ในฐานะทรัพยากรหรือแหล่งสารสนเทศประเภทบุคคลที่สามารถให้คำตอบหรือคำปรึกษา หรือช่วยในการค้นคว้าหาข้อมูลได้

ความเป็นไปได้อีกประการหนึ่งคือพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษาและผู้คนที่ทั่วไปเปลี่ยนแปลงไป นับแต่มีอินเทอร์เน็ต ผู้ใช้สารสนเทศมีแนวโน้มพึ่งพิงระบบการสืบค้นแบบออนไลน์มากขึ้น

และห้องสมุดเองก็พยายามให้บริการสารสนเทศออนไลน์เพื่อตอบสนองพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปนี้ การเข้าไปใช้ห้องสมุดหรือการไปพบบรรณารักษ์จึงไม่ใช่วิถีของนักศึกษายุคใหม่อีกต่อไป

ภาพรวมจากผลการวิจัยเกี่ยวกับทรัพยากรที่นักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตใช้ในการค้นคว้างานที่ได้รับมอบหมายสอดคล้องกับผลการวิจัยโครงการการรู้สารสนเทศ ที่รับผิดชอบโดย Head and Eisenberg (2009) ที่นักศึกษาเกือบทุกคนใช้โปรแกรมค้นหา และนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เคยขอความช่วยเหลือจากบรรณารักษ์ เมื่อต้องการค้นคว้า เพื่อทำงานที่อาจารย์มอบหมาย

4) การประเมินสารสนเทศจากห้องสมุดในการค้นคว้าเพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายในรายวิชาต่างๆ นักศึกษาประเมินเกือบทุกครั้งและประเมินบ่อยที่สุด คือ แหล่งข้อมูลนั้นมีบรรณานุกรมหรือรายการอ้างอิงหรือไม่ รองลงมาคือ การเคยใช้แหล่งข้อมูลนี้มาก่อน และความน่าเชื่อถือของผู้เขียน

ขณะเดียวกัน ในการประเมินแหล่งข้อมูลในเว็ลด์ไวด์เว็บ พบว่า นักศึกษาคำนิ่งถึงมากที่สุด ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลที่เว็บไซต์นั้นน่าเชื่อถือ รองลงมาได้แก่ เว็บไซต์นั้นทันสมัยมากน้อยเพียงใด และเคยได้ยินถึงเว็บไซต์นี้มาก่อน ตามลำดับ

ทั้งสองพฤติกรรมสะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษามีทักษะการรู้สารสนเทศในระดับดี มีความเข้าใจในหลักการประเมินแหล่งและสารสนเทศ เพราะคำนึงถึงความน่าเชื่อถือของสารสนเทศมาก สนใจว่ามีการอ้างอิง ความเป็นที่ยอมรับของผู้เขียน ความทันสมัยและเป็นที่รู้จัก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของหลัอชิตะ นิยมเดชา (2549) ที่พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตมีการรู้สารสนเทศในระดับมาก โดยเฉพาะการประเมินผล และความสามารถในการกำหนดแหล่งสารสนเทศ

5) นักศึกษาคำนึงถึงน้อยที่สุดในการใช้บรรณารักษ์แนะนำการใช้แหล่ง ข้อมูล และประเมินแหล่งข้อมูลในเว็ลด์ไวด์เว็บทั้งที่ใช้ค้นคว้างานที่ได้รับมอบหมายและในชีวิตประจำวัน ในประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่า สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิตยังขาดกิจกรรมการแนะนำประชาสัมพันธ์การใช้แหล่งข้อมูล และทรัพยากรสารสนเทศอย่างเป็นรูปธรรม ควรประชาสัมพันธ์ให้นักศึกษาทราบว่า มีบรรณารักษ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะเป็นที่ปรึกษาในการแสวงหาสารสนเทศได้ โดยปกติแล้วห้องสมุดจะมีบริการรวบรวมสารสนเทศหรือแนะนำแหล่งรวมเว็บไซต์ในรูปแบบต่างๆ ให้กับผู้ใช้ เรียกว่า การจัดทำบรรณานุกรมเฉพาะเรื่อง หรือในรูปของการทำรวมเว็บทำ (Web Portal) ซึ่งหากนักศึกษาได้รับการแนะนำหรือประชาสัมพันธ์ให้ทราบว่า ห้องสมุดและบรรณารักษ์มีบริการในลักษณะนี้ บรรณารักษ์ก็จะมีบทบาทสำคัญในการช่วยประเมินแหล่งข้อมูลให้กับนักศึกษาเพิ่มขึ้น

ในภาพรวม การประเมินแหล่งข้อมูลของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Head and Eisenberg (2010) ที่พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ประเมินแหล่งข้อมูลที่ค้นได้จากเว็บไซต์ และจากห้องสมุดทั้งในงานที่ได้รับมอบหมายและในชีวิตประจำวัน โดยใช้เกณฑ์ความทันสมัยในการประเมิน

6) การขอให้คนอื่นช่วยประเมินแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับรายวิชาที่เรียน และแหล่งข้อมูลสำหรับชีวิตประจำวัน นักศึกษาส่วนใหญ่ขอให้อาจารย์ผู้สอนและเพื่อนที่เรียนด้วยกันช่วยประเมินแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับรายวิชาที่เรียนซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Head and Eisenberg (2010) ที่พบว่า นักศึกษาจำนวนมากที่สุดขอให้อาจารย์ผู้สอนช่วยประเมินแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับรายวิชาที่เรียน และให้เพื่อน/ครอบครัว ช่วยประเมินแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน นั้นหมายถึง

ในการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้มอบหมายงานซ่อมทราบดีที่สุดว่าแหล่งข้อมูลนั้นเชื่อถือได้หรือไม่ และนักศึกษาให้การยอมรับในความรู้ความสามารถของอาจารย์ผู้สอน จึงได้ขอให้อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ประเมินส่วนการประเมินแหล่งข้อมูลสำหรับชีวิตประจำวัน นักศึกษาขอให้เพื่อนที่เรียนด้วยกัน และเพื่อน/ครอบครัวประเมินจำนวนมากกว่าอาจารย์ผู้สอน เพราะสามารถติดต่อสอบถามได้สะดวกมากกว่าและไม่เป็นทางการ

บุคคลอื่นที่นักศึกษาไม่ค่อยขอและไม่เคยขอให้ช่วยประเมินแหล่งข้อมูลทั้งในรายวิชาที่เรียน และในชีวิตประจำวัน คือ บรรณารักษ์ ทั่วๆ ที่ก็ตระหนักดีว่าบรรณารักษ์มีความรู้ความสามารถในการบริการ (กาญจน์หทัย ศรีบุญเรือง, 2552)

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยโครงการการรู้สารสนเทศทั้งสองชิ้น ซึ่งรับผิดชอบโดย Head and Eisenberg ในปี ค.ศ. 2009 (Head and Eisenberg, 2009) และผลการวิจัยในปี ค.ศ. 2010 (Head and Eisenberg, 2010) ที่พบว่า นักศึกษาจำนวนน้อยที่สุดขอความช่วยเหลือจากบรรณารักษ์เมื่อต้องค้นคว้าเพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมาย

7) ความยากในกระบวนการค้นคว้างาน พบว่าความยากที่สุดคือยากที่จะรู้ว่าทำงานชิ้นนี้ได้ดีหรือไม่ ส่วนกระบวนการค้นคว้าเพื่อการค้นคว้าในชีวิตประจำวัน พบว่า ความยากอันดับหนึ่ง คือ การค้นหาค้นหาความในฐานข้อมูลวิจัยในเว็บไซต์ห้องสมุด (เช่น ScienceDirect, JSTOR, Scopus) ซึ่งทั้งสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ หล่อชิต๊ะ นิยมเดชา (2549) ที่พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตมีทักษะการรู้สารสนเทศในระดับน้อยในการวิเคราะห์และใช้สารสนเทศ ในขณะที่มีทักษะการรู้สารสนเทศในระดับมากในด้านการกำหนดกลยุทธ์ในการแสวงหา

สารสนเทศ และการกำหนดแหล่งสารสนเทศและการเข้าถึงสารสนเทศ

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่านักศึกษาจะประสบความสำเร็จในการนำสารสนเทศมาใช้ในการเขียนให้ดีหรือการค้นหากจากแหล่งสารสนเทศที่เหมาะสม แต่การมองว่ากระบวนการค้นหาข้อมูลเป็นเรื่องยากในอันดับต้นๆ นั้น เป็นเรื่องเร่งด่วนที่บรรณารักษ์หรือผู้ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะสารสนเทศต้องปรับปรุงแก้ไข มีงานวิจัยที่ศึกษาหลายเรื่องที่พบปัญหาการใช้แหล่งสารสนเทศออนไลน์ของนักศึกษา เช่น วณิชากร แก้วกัน (2540) พบว่า นิสิตส่วนใหญ่ไม่เคยจำกัดขอบเขตการค้นคืนและไม่ใช้เทคนิคแบบบูลีน เกษรา บุญपाल (2545) พบว่านักศึกษาไม่เข้าใจวิธีการสืบค้นแบบ Advance จากเมนูในฐานข้อมูล ฤชญา เบ็ญญกุล (2546) พบว่า นิสิตใช้ฐานข้อมูลออนไลน์เพราะมีความสะดวกรวดเร็วในการสืบค้น แต่นิสิตไม่ใช้เทคนิคในการสร้างคำค้นและการจำกัดขอบเขตการสืบค้นเพราะไม่ทราบวิธีใช้ คำสั่ง

ในภาพรวมอีกเช่นกัน ที่ผลการวิจัยความคิดเห็นเกี่ยวกับความยากในการบวนการค้นคว้างานที่ได้รับมอบหมายสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Head and Eisenberg (2010) เกี่ยวกับความยากในการบวนการค้นคว้าเพื่องานที่ได้รับมอบหมายที่มีผู้ตอบมากที่สุดคือ ยากที่การเริ่มต้นทำงานที่ได้รับมอบหมาย รองลงมาคือ ยากที่การกำหนดหัวข้อ

6. บทสรุป

6.1 การศึกษาพฤติกรรมการรู้สารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทาง วิธีการ และรูปแบบของการศึกษาค้นคว้า การใช้แหล่งสารสนเทศ วิธีประเมินสารสนเทศ และอุปสรรคปัญหาในกระบวนการศึกษาค้นคว้า ในการทำงานที่ได้รับ

มอบหมายในชั้นเรียน และ เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน พบว่า นักศึกษาใช้โปรแกรมค้นหา (เช่น Google, Bing, Yahoo, Ask.com) เกือบทุกครั้งที่การค้นหาว่าสารสนเทศเพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียน เกือบทุกครั้งที่นักศึกษาค้นคว้าจะขอให้อาจารย์ผู้สอนช่วยประเมินแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่เรียน การประเมินสารสนเทศที่ค้นหาได้จากห้องสมุดเกือบทุกครั้งคือ แหล่งข้อมูลนั้นมีการอ้างอิงหรือไม่ หากเป็นแหล่งข้อมูลในเว็ลด์ไวด์เว็บ นักศึกษาพิจารณาความน่าเชื่อถือของผู้ให้ข้อมูลที่เว็บไซต์นั้นๆ ความยากในการค้นคว้าสารสนเทศเพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายจากชั้นเรียนคือ ยากที่จะรู้ว่าทำได้ดีหรือไม่

ส่วนการค้นคว้าสารสนเทศเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน พบว่า นักศึกษาค้นหาข่าว/เหตุการณ์ปัจจุบันมากที่สุด โดยค้นจากโปรแกรมค้นหา (เช่น Google) นักศึกษาประเมินสารสนเทศจากความทันสมัยของเว็บไซต์ และเกือบทุกครั้งให้เพื่อนและหรือครอบครัวช่วยประเมินแหล่งข้อมูล ความยากในการค้นคว้าสารสนเทศเพื่อแก้ปัญหาชีวิตประจำวันคือ การค้นหาสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศออนไลน์ของห้องสมุด

6.2 ผลจากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1) แม้ว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต มีพฤติกรรมการรู้สารสนเทศในด้านการค้นคว้าด้วยตนเองจากโปรแกรมค้นหาบนอินเทอร์เน็ต เข้าใจวิธีการประเมินแหล่งและตัวสารสนเทศ แต่ยังคงพบว่า นักศึกษาไม่เลือกและไม่รู้วิธีการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศที่มีความน่าเชื่อถือ เช่น ห้องสมุด และฐานข้อมูลออนไลน์ที่ห้องสมุดบอกรับ ในประเด็นนี้ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยรังสิตควรเพิ่มบทบาทในการช่วยพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศ โดยมีการจัดอบรมและการสอนการใช้แหล่งสารสนเทศและเทคนิคการสืบค้น

2) ในการค้นคว้าสารสนเทศในการเรียนและเพื่อการใช้ชีวิตประจำวัน นักศึกษาเลือกใช้เครื่องมือช่วยค้นบนอินเทอร์เน็ต เช่น Google เป็นอันดับแรก จึงนับเป็นโอกาสของหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องที่จะเน้นการพัฒนาเนื้อหาสาระความรู้บนออนไลน์ให้มากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้สารสนเทศของนักศึกษา เพื่อให้ศึกษามีสารสนเทศที่เป็นข้อเท็จจริง มีความถูกต้อง และเชื่อถือได้เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้และใช้ในชีวิตประจำวัน

63 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ บทบาทของบรรณารักษ์กับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของนักศึกษา

7. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต ที่ให้ทุนอุดหนุนในการทำวิจัย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อารีย์ ชื่นวัฒนา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร ที่กรุณาเป็นปรึกษาวิจัย

8. เอกสารอ้างอิง

กฤษณา เบ็ญญกุล. (2546). พฤติกรรมการใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ในการสืบค้นสารนิเทศทางการเกษตรของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา กลุ่มวิชาการเกษตรมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กาญจน์หทัย ศรีบุญเรือง. (2552). ภาพลักษณ์ปัจจุบันและภาพลักษณ์ที่คาดหวังที่มีต่อบรรณารักษ์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัย เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สารสนเทศศึกษา). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เกษรา บุญपाल. (2545). การใช้งานข้อมูล IEEE ของนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชูชีพ มามาก. (2553). การรู้สารสนเทศทางธุรกิจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดวงกมล อุ่นจิตติ. (2546). การประเมินการรู้สารสนเทศของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปภาดา เจียวก๊ก. (2547). การรู้สารสนเทศของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มุจลินทร์ ผลกล้า. (2550). การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วณิชกร แก้วกัน. (2540). การใช้บริการค้นคืนรายการแบบออนไลน์จากฐานข้อมูลเครือข่ายสารสนเทศห้องสมุด ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยของนิสิตระดับปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และ

- สารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพิศ บายคายคม. (2550). การรู้สารสนเทศของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุวัฒน์ พระนิมิตร. (2552). การรู้สารสนเทศของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- หลือชิต๊ะ นิยมเดชา. (2549). แบบการเรียนและการรู้สารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์บัณฑิต (การจัดการสารสนเทศ). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- อารีย์ เพชรหวน. (2552). ทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก. กรุงเทพฯ: สำนักวิทยบริการวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก.
- American Library Association Presidential Committee on Information Literacy. (1989). *Final Report*. Chicago: American Library
- Doyle, C. (1992). Outcome Measures for Information Literacy within the National Education Goals of 1990: Final Report of the National Forum on Information Literacy. Summary of Findings. Washington, DC: US Department of Education. (ERIC document no; ED 351033).
- Head, Alison J. & Eisenberg, Michael B. (2010). Truth Be Told: How College Students Evaluate and Use Information in the Digital Age. Retrieved January 6, 2011, from http://projectinfolit.org/pdfs/PIL_Fall2010_Survey_FullReport1.pdf
- Head, Alison J. & Eisenberg, Michael B. (2009). Lessons Learned: How College Students Seek Information in the Digital Age. Retrieved January 8, 2011, from http://projectinfolit.org/pdfs/PIL_Fall2009_Year1Report_12_2009.pdf
- Horton, F. W., Jr. (2008). Understanding Information Literacy: A Primer. Paris: UNESCO.
- Krejcie, Robert V. & Morgan, Daryle W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30: 606-610.
- Project Information Literacy. Retrieved January 9, 2011, from <http://projectinfolit.org/UNESCO>.
- (2010). News: UNESCO Convened Expert Meeting on Media and Information Literacy Indicators. Retrieved January 2, 2011, from http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=30968&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
- Wired Campus: Students lack 'Information Literacy'. (2006). *The Chronicle of Higher Education*. Retrieved January 31, 2009, from <http://chronicle.com/wiredcampus/article/1643/students-lack-information->